

Romantizmin Menfi Rolü

Fransız Romantizminin bir kaç mümessilinin muvaffakiyetsiz mütercimliği ve mukallidliği ile başlayan bizdeki romantizm, yeni edebiyatı çok zayıf bir şekil ve mukteva ile ortaya sürmekle kalmamış, bariz bir mücadele takatsizliği ve tenbelliği içinde, eski edebiyatın adetâ kendi kendisini tasfiye etmesini beklemiştir. Halbuki daha sonra, bizdeki romantizmin realist naturalist hareketin karşısına dikildiğini görüyoruz.

Böylece romantizm, bütün dünyada olduğu gibi, bizde de yeniliği getirmek teki aczi yanında, sansürün emrinde yeniliği önleyici te zahürlerle devrini itmam etmiş oluyordu. Filvaki psikolojik roman, senbolist şiir denemelerine rağmen bizde romantizme bağlı mahsûller artık gülünç sıfatına layık cehalet ve acemilik nümuneleri olmaktan öteye geçemiyordu.

20 inci yüz yılın ilk senelerinde ise bizdeki roman tizim bu seferde Alman romantizminin benzeri tezahürlerine uyarak Turancılık safsatasının yayılma vasıtası halinde bir defa daha canlanmak teşebbüsüne girişir.

Fakat günlük ve tahrikçi bir kampanya içinde doğan halbuki meçhul tarihi devirlere saplanmak mecburiyetinde bulunan bu teşebbüsün zaten garip olmayan mahsuller vermesi imkânsızdı.

Nihayet 20 - 30 senelik son devir içinde, türlü reak-

Sayı: 4 - Haziran 1950

AYLIK DERGİ

Fiatı: 10 Kuruş

Fikir ve Sanat

C.H.P. ve Kültür Hayatı

Selâhattin Hakkı ESATOĞLU

Halk Partisi çeşitli sahalardaki geri hareketleri yanında bilhassa fikir ve sanat hayatını felce uğratan çok geri takyitlerle de memleketin ileri kültür seviyesine erişmesini engelliyen bir ieraat yapmıştır. Fikir ve söz hürriyeti tamamen yok edilmiş, en küçük ve samimi tenkitlere bile tahammül gösterilmemiş, kendi görüşleri dışında düşünce ve fikre sahip olanların gazeteleri kapatılmış, matbaaları yıktırılmış, mecmuaları toplattırılmış, kitapları yakılmış ve ileri hareketlerinde ısrar eden namuslu fikir - sanat adamları da çeşitli işkencelere maruz bırakılmıştır. (Tahriri Sükûn) kanunu gibi geri teşrii faaliyetlerle basına büyük bir darbe indirilmekle yetinilmemiş, ayrıca bir de (Matbuat Kanunu) yapılarak basın mensuplarının söz ve yazı hürriyeti tamamen elden alınmıştır.

Birinci dünya savaşından sonra kurulan totaliter ve tek partili devletler de olduğu gibi bizde de devlet, sanat ve fikir hayatına müdahale ederek, her çeşit kültür çalışmasını kendi sabit ve dar görüşlü prensiplerle hem ahenk olarak yürütmek istemiştir. Bunun içinde sanatın çeşitli kollarına ayrı ayrı baskılar yapmaktan çekinmemiştir. Halk Partisi, Anadolu'ya gönderdiği ressamalara verdiği direktiflerle memleketi gerçeklerle değil iyi taraflar ile görmelerini emrettiğinden bu ismarlama resimlerle resim sanatı fonksiyonunu ifa etmekten uzak bırakılmıştır. Parti himayesine girmiyen müstakil ressamların çalışma imkânları her bakımdan tahdit edilip sergi açmaları güçleştirildiği, anlayışsız tenkitçilerine bu ileri eserleri kötüleyici yazılar yazdırıldığı için halk hizmetinde rea-

ğretimi müesseseleri kontrol altındadır. Bu öğretim müesseselerinin hepsinde de tek kitap usulü caridir. Okutulan kitaplar tamamen partili şahıslara yazdırılmış, partili kimselerin süzgecinden geçtikten sonra kabul edilmiştir. Üniversite ve yüksek okullara kadar giren tek kitap sistemile gerçek bilim yerine parti propagandasını ve parti görüşünü destekleyici fikirler genç nesillere aşılanmaya çalışılmıştır. Hür öğretim sisteminin yokluğu, münakaşa hürriyetinin, her türlü bilim nazariyelerinin memlekette yerleşmesine imkân vermemiştir. Hattâ memleket aydınlığının verecekleri konferanslar bile sansüre tabi tutulduğundan halkevlerinde kontrolden geçmiyen konferans verilmesinin yasak olduğunu bilmiyen yoktur.

Şiire, romana, hikâyeye, kısaca fonetik ve plâstik bütün sanatlara ve fikir hareketlerine bu faaliyetlerin inkişafını önleyecek şekilde kendi yapılarına ve yayılmalarına uygun takyitler koyan Halk Partisi, bu işleri başarabilmek için yerine göre kanunlar çıkarmış, sanat - fikir adamlarını satın almış, doyurmuş, kendisini satmayan kahraman yaradılış namuslu sanat - fikir adamlarını da sürgünlerle, hapislerle, yok etmekten çekinmemiştir. Memleket aydınlığı daimi bir korku, daimi bir itham edilmek endişesinden halâ kendini kurtaramamıştır.

Kendi otoriter idaresini ve bu idareyi elinde bulunduran mahdud bir zümrenin hâkimiyetini ilelebet devam ettirebilmek için bu baskılı ve hürriyetsiz rejime karşı cephe alan her memleket aydını daima göz altında bulundurulacak çalışması kontrol edilip, teşkilatlanma ve grublaşma imkânları tamamen

Nebil Varay
tarafından
TUSTAV'a
hışlanmıştır

Tatil Abonesi

Okulların yaz tatiline girmesile geçici bir zaman için dergimizin satıldığı kültür merkezi şehirden ayrılacak okuyucularımız yaz aylarında dergimizi edinmek istiyorlarsa tatil adresleriyle birlikte üç ay için (30) kuruşluk posta pulunu dergimize göndermelidirler.

Onlar ...

PAUL ELUARD

Onlar korku,
onlar zulüm.
Hesaplaşmanın tam sırası onlarla.
Artık sonu geldi onların.

Bize cellâtlarımızı övdüler onlar,
ne fenalık varsa önümüze döktüler bir bir.
Şöyle yürekten tek bir şey demediler
canım dostluğa dair.

Yılanlarla sardılar bizi onlar,
zehir ve ölüm saçan yılanlarla.
Ama işte şimdi sırasıdır artık
sevişip birleşmenin sırası,
onların haklarından gelmek için,
analarını ağlatmak için onların.

Çeviren: A. KADİR

Türk Edebiyatı tarihleri ve tedrisatı

L. ERİŞÇİ

geçen sayıdan devam) ret ve takatini gösteremiyor tedrisatı Tarihinde de (1925, Batu) ediyordu. (10).

bazı tabirler dışında belli başlı Bu senelerdeki mesai içinde bir yenilik mevcut değildir, yalnız Behçet Yazar'ın genç şair-

Aynı senelerde tedrisat saha- lerimiz ve eserleri (1936, genç sında yapılan değişiklere romancılarımız ve eserleri (1937) (8) paralel olarak muasır Türk adlı araştırmaları dikkate değer edebiyatı müstakil tetkiklere bir mahiyet taşımaktadır. Fa- mevzu teşkil etmeğe başlar. kat bu araştırmalarda malzeme

siyoner tezahürlerle bera-
ber, edebiyatımızı mistik ve
ya fantastik istikametlere
tevehüh ile uğraşan isimleri
başka başka telâkkilerinde
bir neoromantizmin ta ken-
disi olduğunda hiç şüphe
yoktur.

O halde, Türk edebiyatı-
nın bir asırlık mahsülleri -
nin ekseriyetle büyük kitle-
lerin mah olmandan uzak
kalmasında, garabet dere-
cesine varan şekil ve muh-
teva karışıklığı içinde bulun-
masında velhasıl normal in-
kişafın mahrum kalışında
romantizme bağlılığında ro-
lû olduğunu asla unutmak
lazımdır.

list bir resim çığırının açılması gecikmiştir.
Tiyatroya konulan sansür modern ve ileri e-
serlerin oynanmasını imkânsız hale getirmiş,
bir halk üniversitesi olan tiyatrodaki devrimi-
zin gerçekten kuvvetli ve meseleli eserleri
oynayacağı yerde aksine etkisiz, fikir baki-
mından zayıf, köhne eserler tekrarlanıp dur-
muştu. Aynı şey filimcilikte de görülür: Türk
filimciliği en küçük bir teşvik ve yardım gör-
mediği gibi, bilâkis yerli filim çevirecekleri
her cepheden bağlayan bir nizamname var-
dır ki bu nizamnamenin hükümleri memle-
kette filim çevirebilmeyi çok güç, çok müs-
kül bir iş haline koymaktadır. Yerli filimcili-
ğe indirilen darbe bununla da kalmaz; ecne-
bi filimlerin kolayca yurda girebilmesi için
yabancı firmalara geniş imtiyazlar tanındı -
ğından yerli filimciliğimiz bu iki yönlü baskı
ile tamamen sönük ve ölü bir durum göste-
rir.

Totaliter bir idare kuran Halk Partisi
öğretime de el atmıştır. Memleketteki bütün

ortadan kaldırıldığından bugün memleketi-
mizde hiç bir kültür ve sanat derneği mevcut
değildir. Son kanundan faydalanarak kuru-
lan bir kaç dernek ise kendi adamlarının or-
taya çıkardığı sun'î ve maksatsız topluluk-
lardır.

Örnekleri uzatmakta mâna yok. Despot
rejimlerin en büyük düşmanı hürriyettir. On-
lar kendilerinden başka hiç bir şahıs ve gru-
ba hürriyetin feyzinden faydalanmak imkânı
tutamazlar. Halk Partisi de onlardan biri
olduğu için bu ana düsturdan ayrılmadı. Kül-
tür hayatını, en çok muhtaç olduğu tam hür-
riyetten yoksul bıraktığı için memleketimizde
yirmi beş yıldır hiç bir köklü fikir cereyanı
ve sanat hareketi vücut bulamadı. C.H. Par-
tisi iktidarına millet isteğiyle son verildiği bu-
gün Türk kültür hayatı eğer gerilik, fakirlik,
ürkeklik içinde çırpınıyorsa bütün bunların
tek ve en büyük sebebi eski iktidarın takip
ettiği antidemokratik sanat ve fikir politika-
sıdır.

İlk çıkan eserlerden biri İsmail bakiından noksan ve bir tarih
Habib'in bir kaç ay içinde hazır planından uzaktır.
lamasına rağmen «edebiyatımı - Böylece 1939 da Türkiyede e-
zan dün ve evvelki güne edebiyat tarihçiliği bir iskandal
ait devirleri katiyete yakın nü- mevzu olur (11).
kümlere raptettiğini» iddia etti- Buna rağmen son senelerde bi-
gi Türk tecedüt Edebiyatı Tari- le sahamızda belli başlı bir çalış-
dır. ma tezahürü görülmemekte sade-
ce edebiyat tarihimiz gene acele
lazhahardan tamamen uzak, bir ve ehliyetli ellerle mukayesli
çok yanlışlık ve eksiklerle malûl bir edebiyat tarihi zeminine kay-
ve hele tanzimat. Servetifünun dırılmış bulunmaktadır. (12)
milli cereyan uydurma tasniflerle Muasır Türk edebiyatı tarihi -
doludur. nin ve tedrisatının tetkikinden gu-
kan netice şudur:

Bir yandanda Hasan Âli, Hıf- kan edebiyat tarihleri usul
zı Tefvik ve Hamami zadenin Eldeki edebiyat tarihleri usul
müşterek yazdığı Türk Edebi - bakımından sakat malzeme baki-
yatı nümuneleri (1926) gibi da- mından halâ noksandır. Buna pe-
ha ziyade keyfi bir antoloji ma- ralel olarak tedrisatta edebiyat
hiyetinde eserlerin de çoğalma - kültürünün inkişafı bakımından
sına rağmen usul meselesi halâ tehlikeli ve semeresiz planından
dokuılmamazlığı muhafaza e- halâ kurtulamamıştır.

diyordu. Yusuf erif'in Lan- (8) - 1924 de değiştirilen mül-
son'dan çevirdiği Edebiyat redat programlarında Türk ede-
Tarihinde usul (1926) bu devrin biyatının «garb medeniyeti daire-
tek mahsulüdür (9) daha sonra şinde muhtelif kolları ve tezahür
çıkan eserler arasında her halde leri» ve bilhassa «milli edebiyat
plan itibarile Braunschvig'den cereyanı sebebi ve âmilleri ve baş-
mülhem olan Mustafa Nihat'ın lica mümessileri» (!) yer ayrı -
metinlerle muasır Türk Edebiya- hyordu.

tı Tarihi (1930) bibliyografi ba- (9) - 1930 ağustosunda Anka
kimından zengin olmakla beraber rada toplanan edebiyat tedrisatı
bir yandan edebiyat tarihi plânı- kongresi edebiyatta usul mese-
m aşmak, diğer yandan edebi lesi ve cihan edebiyatına verile-
nevîler içinde cereyanlara kayt- cek ehemmiyet üzerinde güya
sız kalmakla malûldu.

Edebi nevîler Tarih ve inkişaf- (10) - 1935 de Kültür Bakan-
fını takip ederek şahsiyetleri bu- lığında toplanan bir komisyon da
nun içinde tetkik etmek sistemi- halâ lise programlarındaki di-
nin «eskimis olduğunu» bilmekle van edebiyatına ait tafsilatın kal-
beraber» Ağah Sırrı da Edebiyat dırılıp kaldırılmamasını muna-
Tarihi derslerinde bu sakatlık- kaşa ediyordu.

Türk Edebiyatı tarihi dersleri 1933 den sonra edebiyat fakül-
(1934) isimli kitabına Doumic'in tesinde ise Sümer ve Eti filoloji-
Histoire de La litterature Doumic'ine kurslar tahsis etmeğe öze-
çais sini güya örnek alan ve niliyordu. Halbuki fakülte pro-
«şimdiye kadar neşredilen ede- fesör ve talebelerinden o tozlu
biyat tarihinin bir kısmının dağı raflar da şair keşfetmek» itiyadı
nık bir kısmının noksan, bir kıs- devam ediyordu.

mının metinlerle şişirilmiş» bu- (11) - Dikkate değerki Kültür
lunduğundan bahseden Orhan Rı- Bakanlığında kitapların tashihi
za da istiflafla bahsettiği eser- için toplanan komisyon iskanda-
lerin kötü bir hülâsası yapmak- lın kahramanı şahıslardan teşek-
tan öteye geçememiştir. kül etmişti.

Müteakip senelerdeki şerait i- (12) - Son neşriyatın her biri
çinde çıkan bir sürü eserde kim- üzerinde ayrıca ve tafsilatile du-
se mevzu yeniden ele almak cesa- racağız.

SABIR...

Ağaçlar tomurcuklanmadılar henüz
Bense kalbim yorgun kollarım taksatsız
Fırtınadan kurtulmuş bir gemi gibi hârabım
Ormanda bir uğultu sanırım bahar yolda
Kesilmiş ağaçları sürüklüyor bulanık sular
Tarlalar da insanlar gibi güneşi bekliyor
Kırık söğüt dalının, devrilmiş meşe ağacının feryadı
Hep yaşamak, hep yaşamak hakkına dair
Senin avuçlarında ve yeni sürülmüş toprakta
Milyonlarca yüreğin çırpıntısı var
Sen eli kolu bağlı sesi derinden gelen
Sen aylardanberi Köprüden geçmemiş Üniversiteli
İşte böyle dostum her tarafta duvarlar
Hele biraz daha sabır çok sürmez gelir elbet
gelir elbet mavi salkımlı sabahları ile hürriyet
Gelir elbet çatlamış dudaklarıyla saadet
İşte böyle ağlayan nar ağacı, işte böyle
Derdimi bir aşam sana dinleyebilir misin?
Bir öğle vakti karşı karşıya otursak
Eğsen çiçekli dallarını bana doğru
Önce karşımızdaki duvarların hikâyesi
Sonra sütbeyaz kuşlar getirsin mektuplarını
Biraz hava biraz ışık istiyen vatanseverlerin
İşte böyle ağlayan nar ağacı, işte böyle
Bir gecede çiçeklerini dökersin kederden

Ö. F. TOPRAK

BİRİ

Uzak yollar boyu
Bir aradım ki seni.
Çiğ çiğ koktu dağlar.
Yağmur yağdı, kar yağdı.
Güneş açtı.

Nasır tuttu ellerim.
Rize'den, Adana'dan arkadaşlarım vardı
Seni düşünürdük geceleri,
Upuzun yollara bakıp.
Hele Bursah biri,
Bir güler, bir ağlardı.
Yağmur yağdı, kar yağdı.
Güneş açtı.

Orak zamanıydı kaçtım bir köyde,
Yollarda sarı başaklar,
Yollar sarı ve yollarda...
Ceketi bir kasabada bıraktım,
Bir kasabada kolumu.
Yollar boyu bir aradım ki seni.
Yağmur yağdı, kar yağdı
Güneş açtı.

Hasan CEMER

RESİM**Bir Sergiye ve Nuri İyem'le
Arkadaşlarına Dair****Fahir ONGER**

Beyoğlunda Fransız konso- lerinin ortaya koyduğu resim- losluğu salonlarında 20 mayıs- lar büyük çoğunluğu ile, Be- tan 5 hazirana kadar devam yoğlunda Nuri İyem ve arka- eden bir sergi açıldı. Bu sergi- de Nuri İyem, Ferruh Başağ- nin müspet sonucudur. İki yıl- Turgut Atalay, Kemal İncesu, danberi bu atelyede hazırlan- Pindaros Platonidis, Dimitro Manoyudis ve Fuat İzer'in en son eserleri gösterildi. Katalog dışı resimlerle beraber sergi- deki eserlerin sayısı 90 ı bulu- yordu. Sergi çeşitlilik bakımın- dan da büyük bir zenginlik arz- ediyordu. Ve sanatçılar bilhas- sa buna dikkat etmiş görünü- yorlardı. Meselâ dansöz'lerin hayatına dair bir iki intiba, mi- tolojik bir konu: Leda. Mina- relerinden yontulmuş bir Aya- sofya. Sonra bir takım baykuş ve kedi resimleri. Non Figürat- if kompozisyonlar.. V.S.

Nuri İyem - «Aile»

Hiç şüphe yok ki bu saydı- ğımız şeyleri geniş ölçüde bir yenilik diye düşünemeyiz Niha- yet ele alacağı konuların sınır- lanmış olduğunu farkedene sa- natçının bir nevi tasma tema- yülüdür. Bu tip mevzu başka- lığı gösteren resimlerin yanı- başında günlük hayatımıza ka- rışan konuların da ele alındığı- nı görüyoruz. Şehrin sayfiye yerlerinden renkli peysajlar. Kunduracılar, Balıkçılar Har- man dövenler, emekçi kaçın portreleri V.S.

muş olan sanat havası, bize bir müddettenberi ilkbahar ve son- bahar mevsimlerinde birer ser- gi kazandırmaktadır. Bu atel- yenin bilhassa yeni araştırma- ları giren sanatçılarımız için çok büyük faydalar sağladığı- nı belirtmeliyim. Meselâ Fer- ruh Başağ gibi velut olmayan bir ressamımız, bu çalışma tel- kin eden hava içine girdikten sonra kısa sayılacak bir zaman çerçevesinde bu sergi için tam 17 resim hazırlıyabildi. Pinda- ros Platonidis'in de çok yakın zamanlarda gene bu atelyenin tesirinde amatörlikten kurtul- mağa doğru gittiklerini görü- yoruz. Sergiye astığı 10 resim den 5 tanesi tamamen yeni a- rştırmalara girdiğini ve bun-

Bir Dağın Kederi

Ben fakir bir milletin dağı
Mümkün olduğu kadar insanlara yakın
Mümkün olduğu kadar insanların!
Bir güneş altında ellerim kollarım ayaklarım
Bir kara kuru insanlar üstümde
Bir bakarsın alabildiğine uzayan gökyüzü
Susuz, küçük, fukara dağ köyleri
Bir bakarsın yağmur altında bütün vücudum.

★

İnsanlar geçiyor akşam akşam
Ellerinin ayaklarının sıcaklığını duyuyorum.
İnsanları gündeliğe giderken, gündelikten dönerken
görüyorum
Basık damlı evler, kahveler, dükkânlar, köy yolları ar-
kaları sıra gelip durmuşlar.
Hasandağ, Alıdağ, Topuz sıraya girmişler, geçiyor
Başköy, Sarıhıdır, Beyçayırı, Mıstapaşa, geçiyor.
Hepsi belirli, dar, sıkıntılı bir yere gidip durmuşlar
Kimsesizlikler, açlıklar, dertler, arkalarına düşmüşler
geliyor.

Göller, sarı nehir kenarları, çözülmüş geliyor.
Kızıltepe, Hisarcık, Aslanbey akşamın elinde
Karasu akşamın elinde.

★

Ben yarı belime kadar güneş altındayım,
Kale kapılarından serin bir rüzgâr başımı çıkarmış baki-
yor.

Kayseriyi büyük surların arkasından seyrederim.
Bez fabrikası işçileri çıktılar,
İlk ezanlar okundu,
Şimdi mahkûmlar şarkı söylüyor.

★

Dağları, susuz köyleri görüyorum
Kolkola omuz omuza vermişler
Mazi de insanlar sıraya girmiş, bir kuyunun önündeler
Üç yüz haneli Mıstapaşa bir çeşmenin başında
İhtiyar Karasunun sesini duyuyorum
İhtiyar Karasu çok şey bilir amma söylemeden akar!

★

İnsanlar gidiyorlar, geliyorlar, el sallıyorlar selâm alı-
yorlar, selâm veriyorlar
Göğüslerinin inip kalktığını, nefes aldıklarını duyuyo-
rum.

Kimi ip gibi,
Kimi bir sümüklü böcek gibi yalnız.
İnsanlar yollar çeşmeler yaparken görüyorum
İnsanlara bayılıyorum.

★

İşte gün ışığı Alıdağ eteklerinde
En sonra sıra bende.
Ben bu cehennem halim

HİKÂYE**Bir Gün'ün Hikâyesi****Oktay VEREL**

Havanın karardığı, denizin dılar, kestiler ve o da başladı rengini kaybettiği saattâ, rü - oyuna hemen ahbab oldular. O- kûa varmış gibi duran evlerin yun geç vakte kadar devam et- birinden çıktı. Sarsak adımlar ti. Kır bıyıklı, gazeteleri almak la yolu ederek, yedi eylül zen- için, sabahleyin «erken» kalka- gini bakkal Arif'in dükkânına çağmı söyleyip yerinden doğ- girdi. İri kılı elini cebine soka- rulunca, hepsi dağılıverdiler.. rak bir «yirmi beşlik» çıkar - Dışarı çıktı.. di. Tok bir sesle: «Bir lüks Yağmur dinmiş, gökyüzü yıl- ver» dedi. Arif Efendi gayet so- dızlarla donanmış, fakat tâ ci- ğuk karşıladı bu isteği. Parayı ğerlere işleyen bir ayaz başla - önündeki çekmeceye atarken, mıştı. Yağmur sularından hu yeni anbalâjlı «birinci» nevi si- sule gelen çamurlu birikintileri garayı laubali bir eda ile uzatı- atlayarak kaldırıma geçti. Ya - verdi. Adam paketi cebine so- nundan geçen taksi üstünü başı kup, siyah kirazı andıran göz - nı kirlettiği için sunturlu bir lerile «eyvallah» dedi.. küfür salladı. Mahallesinin so -

Yağmur çiseliyordu. Bir da - kağına sapar sapmaz sarışın min altına sığınıp ıslanmaktan bir kadın dikildi karşısına.. Al korkanları seyretmeğe başla - al yanaklı, minik ağızlı, koyu di. Hey gidi günler hey..! Bir gözlü bir kadın! Ağzını yaya- zamanlar o da korkardı ıslan - rak konuşuyordu. «Haydi be ne maktan. Yeni ayakkabılarının duruyorsun? Kötü kadını iş- cilâsı gidecek, pantolonun pa - te. İstemiyor musun yoksa? çası kirlenecek diye, duvar dip Yok mu bir papelin» Adam lerinden bir züphe titizliğiyle elini cebine attı. Bir kaç kuru - şun şıkırtısı, kadının gözlerini geçirdi. parlatmağa kâfi geldi. Beraber

«Bu yağmur kolay kolay din- mez» diye söylenerek yoluna ce saydılar parayı. Altmış bir devam etti. Sırtındaki ceketi kurus çıktı. Güldüler. Aynı sı- harpten bir sene evvel almıştı. kintiyi, aynı sefaletini çeken in Ayakkabıları da patronun «ka- sanlara has bir şekilde güldü- ri delisi» oğlu vermişti. Ne ler. Sarışın dudaklarını biraz güzeldi onları ilk giydiği gün. daha yaydı. «Sende de hiç iş Tıpkı eskiden olduğu gibi pırıl yokmuş be, dedi, ne kadar alı- pırıldılar. Üç gün sonra ta- yorsun günde?» «İki Kâat.» nınmaz hale gelen bu papuç - «Yuh!.. Bu vücuda bu para ye- larla alay etmeği unutmamış - ter mi be?» Yırtık caketli a- tı patronun oğlu. Eder a efen - dam bir saniye kadar düşün- dim, a!.. Zengin oğlu bu. Ama o - dükten sonra «Ne yapalım ab- da sabahtan akşama kadar so- la, dedi, fazlasını vermiyorlar.» kakları tepse bakalım ayakka- Sarışın kadın hafifçe sırttı. bılarında hayır kalırmıydı. Eh «Abla mı dedin?.. Şimdiye ka- ne olacak babasına çekmiş. Ha dar bu lâfı bana kimseler de- lil Bey az mı alay etmişti sırtın mediydi. Hoşlaştım senden. Ha daki yırtık caketle? Hele dak- di yürü, bu seferde parasız ya- tilo kızın gözüne girmek, onu palım bu işi. Nolucak vanı.

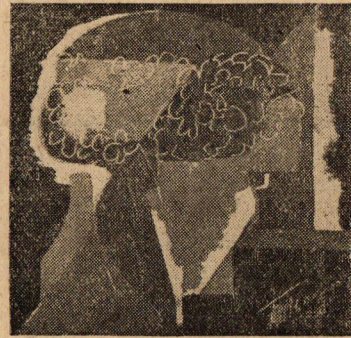
Nuri İyem - «İkon»

Bir de sergide çeşitli sanat cereyanlarının izleri görülmektedir. Meselâ Turgut Atalay gibi «Akademik» anlayışı devam ettiren eserlerden, Pindaros'un «mücerret» araştırmalarına ve «Ferruh Başağa»nın «Non Figüratif» denemelerine kadar, biçim ve renk estetiği üzerine batı dünyasının ilgi gösterdiği her meseleye el atılmıştır. Serginin, sanat çevrelerine teklif mahiyetinde sunduğu üç yenilik var: Bunlardan biri, bir halı desenidir. Doğu - İslâm kültürünün statik «örneman»ları yerine, insan figürlerini ko-yan bu örnek, ressam için yeni bir çalışma sahası daha açmaktadır. Ve eski «Goblen»ler, «Tapiseri» v.s. sanatlar gibi, sanatçı ile endüstriyi iş birliğine davet etmektedir. İkincisi, «Vitray», «Mozaik» gibi Sklastik bir ruh taşıyan ve o hava içinde gelişmiş olan fakat onlardan da çok yayılmış bulunan «İkon» tarzında yapılmış resimlerdir. Şu farkla ki, bu yeni «İkon»larda Meryem ve kucağında İsa tasvir olunmuyor. Eli ve cemeği ile hayatımızı tanzim eden kadını yer alıyor. Üçüncü yenilik, tamamen teknik mahiyettedir. Boyayı ilkin kâğıda değil de cama sürmek ve sonra kâğıdı bu camaa tabik ederek almak suretiyle bilhassa «İllüstrasyon» için güzel bir buluş.

Yalnız iki kişi, Turgut Atalay ve Fuat İzer hariç diğer

dan iyi nticeler elde etmek üzere olduğunu anlatmaktadır. Dimitro'da aydınlık «Natürmort»larını bir miktar daha geliştirmiş bulunuyor. Kemal İncesu'nun zevkli ve dikkatli çalışmış 8 eserini bir araya getirmesi de gene bu atelyenin faydalı verilerindendir. Bilhassa bu atelyenin kurulmasında büyük gayret ve fedakârlıkla çalışan Nuri İyem'in bir sanat topluluğu yaratmak yolundaki mesaisini takdirle karşılıyoruz. Atelyedenberi ilk büyük gelişmeler de bizzat Nuri İyem'in kendi eserlerinde olmuştur. Her sergisine daima bir kaç yeni kıymet ekliyen bu değerli sanatçımızı - hele içinde bulunduğu şartları bildikten sonra - ne kadar övsek azdır.

Gerçekten, bu serginin çıkış noktası şu üç ressamın üzerinde toplanıyor: Nuri İyem - Ferruh Başağa - Kemal İncesu, Diğer dört sanatçının değer o-

Ferruh Başağa - «Natürmort»

olarak ne getirdiklerini yukarıda açıkladım. Belki bir defa daha tekrar etmem gereken bu hususu şöylece özetleyebilirim: Turgut Atalay'ın akademik mahiyette, hattâ biraz da edebî bir tavrı olan 4,5,12 sayılı portre'leri görülmeğe değer. Pindarosun Büyüka'dan yaptığı peyzaj'lar ustalıklıdır. Kompozisyon ve natürmort'ları yeni bir hamle enerjisi gösteriyor. Dimitro, çoğu natürmort tarzında yapılmış 10 eseriyle sergide aydınlık ve huzurlu bir kö-

Ben bu fakir memleketin Erebaş Dağı!
Ben iyilik, ben yaşamak, ben hürriyet dostu
Ben çalışan insanların, akan suların, toprakların dostu
Ben çalmıyanın düşmanı.
Ben köylü, işçi, fukara halk
Ben balıkçılar, yürükler, çobanlar
İnsanlar geçiyor yalın ayak
İnsanlar kederden, kahrından, çeneleri kilitli geçiyor
Utaniyorum halimden.

N. İlhan BERK

Kilitbahir

Kilitbahirim dik bir yokuş üstünde
Sokakları taştan, eğri büğrü, evleri çerden çöpten
Ortasından bulaşık suları akar
Çocukları toz, kül, ısırganlar içinde.

Şu su içilmez, ince akar, süslüklü
Kargalar akşam vakti ihtiyar kaleye uçar,
Limanında gün görmüş teknelerdir uyuyan.

İnsanlar gelir geçer, şu rüzgâr aşktan deli divane
Çocuklar büyür, evlenir, yaşlıları dünyadan göçer
İnsanlar gelir geçer, evler gün günden virane..
Zaman taş kesilmiş durur Kilitbahirim'in üstünde.

Ahmet KÖKSAL

se teşkil ediyor. Fuat İzer'in ve 6 sayılı portre'leri büyük bir önem taşımaktadır. Kemal İncesu'nun «Harman» ve «Uzunköprü» de pek meseleye gir memekle beraber iyi müşahe- delerle karşımıza çıkmakta dır. Ferruh Başağa'nın 2,3,4, II sayılı resimleri bir şeyler söylemek istidadı içindedir. Fakat «Non - Figüratif» temayül bu resimleri yalnız bir renk orkest rasyonu'na kadar inkişaf ettirmiş, ondan sonra dilsiz bırak mıştır.

İlkbahar sergisinin, bıraktığı son intiba zannımca şudur: Sergiye katılan sanatçılardan herbiri, kendi eserini ya bir a- dım daha ileri götürmüştür, ya hut da götürmek azmindedir.

güldürmek, tavlama için, ken- disini «yelkeni yırılmış tekne»- ye benzetişini hiç unutamıyor- du. İlâhi Halil Bey, ne lüzum var bu kadar yorulmağa bir kız için. Sende bu para varken bütün karılar ayağına gelir. Hem üstelik o senin yanında çalışıyor!. Ah moruk ah!. Bun- ları karın duysa halin nice olur du?..

Ayakkabısına dolan suları boşalttı. Kahvehanenin buğulu kapısını açıp içeri daldı. «Of bu ne koku be?..» Bir an durala- dı. Sigara dumanı ve ayak ko- kusu nedense genzini yakmıştı. «Ulan, dedi, kibarlaştın mı yok sa? Ölüsü boklu». Mendile benzer bir şeyle yaşıyan göz- lerini kuruladı. Oturacak yer aradı. Camın beri yanında üç kişi oturmuş iskambil oynuyor lardı. «Bu masalar dört kişi- lik» diye düşündü. Ya onu iste- mezlerse? «Boş ver be bu dün- yada herkes bir birine yuttur- makla meşgul, gerisi sana mı kaldı?» Müsaade istedi kenar- da oturanlardan. Müsaade se- nin dediler. Merhaba diyenlere merhaba dedi. Malûm'a böyle uzaklaştı kadın. Adam tekrar köşe kahvehanelerinde, tanı- geldiği yollardan eğdi. «Saat sın, tanımasın herkes birbirine merhaba der. Biraz evvel gözü- ne kestirdiği masaya yanaştı ve 4 ncü sandayeyi çekerek otur- du. Oyun oynayanlar hiç aldırış fark var aramızda. İkimizde ay etmediler Masada oturanlar - dan kır bıyıklısı, sarışınına «çek ulan elini, dedi, Vale ben de.» Güllüştiler. Esmem adam hayıflandı: «Yuh!.. Eşsek şan- sı var sende be. Üçtür böyle o- luyor.

Senin yerinde ben otursay- dum. Vale bende olacaktı. Eh!.. gör o zaman bendekeyi. a- nanızı beledim hani..» Kır bı- yıklısı başını kaşıyarak: «dese- ne anam beni doğuracağına se- ni doğursaydı işin işti» Gene güllüştiler. Bu güllüşmeye o da katıldı. O zaman yanlarına ya- bancı birinin gelmiş olduğunu farkettiler. Kâğıtları karıştır -

Hem gönül işi daha zevkli o- lur. Ev falan istemez köşeba- şında hallediveririz. Zaten kö- peklerden farkımız kalmadı» Sönecekmiş gibi yanan elektrî- ğin altına geldikleri zaman ada- mın gözleri faltaşı gibi açıldı. Kadına korku ile bakmağa baş- ladı. Karanlıktaki kadın!. Gü- zel sarışın!. Al al yanaklar!. Vay anasına! «Noldun öyle? Neden aptallaştın birden bire? Hadi yürüsene.» Yürümedi, yürümek istemedi. «Hih, yüzü- mü beğenmedin galiba. Boya da mehtapta iyi durur hani. Ne sanıydın bizi yani? Boya sür- meden adam tavlansın mı bu su- ratla? Sen başka şey istiyor- sun galiba.. Ama paran yetiş- mez. Hadi yürü hadi geç oldu. Daha ekmek parası kazanaca- ğım. Ne o vaz mı geçtin yoksa? Canın isterse. Sen benim odacı- lık yaptığım zamana rastlıya - caktın ki bir şeye benzesin; bak o zaman nasıl peşimden ko şardın. Müdür Bey bile ne dil- ler çökmüştü bir defasında... Zaten onun yüzünden bu halle- re düştük ya.» Yavaş yavaş uzaklaştı kadın. Adam tekrar geldiği yollardan eğdi. «Saat ta geç olmuştur hani» diye mi- rıldandı «O, gece çalışıyor, ben gündüz. Onu müdür bey bu ha- le sokmuş, beni patron.. Ne fark var aramızda. İkimizde ay niyiz bu hayatta be.. İkimizde aynıyız. Yaşamak için satılmak mı lâzım?»

Rükua varmış gibi duran ev- lerden birine girdi.

FİKİR ve SANAT Aylık Dergi

Her ayın 5 inde İstanbulda çıkar. Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden:

BÜLENT ORAN

Abone: Yıllığı 120, altı aylı- ğı 60 kuruştur.

Adres: Bakırköy Asmalı sokak No. 76

Basıldığı ve dizildiği yer:
ONAN Basımevi